

Ch. F. L. Nord

1911—1951

Een kritisch opmerker heeft eens vastgesteld dat het vieren van jubilea zijn bestaansgrond in het algemeen meer ontleent aan levensduur en gezondheid dan aan verdienste. Al mogen beide eerstgenoemde voorwaarden onmisbaar zijn, wil men überhaupt in de positie van jubilaris komen te verkeren, zo kan anderzijds de verdienste het zonder de nodige levensduur van de daarmee begiftigde ook niet stellen, opdat zij genoegzaam kunne blijken. Verdiensten hebben, dat is bekend, nogal tijd nodig om min of meer algemene erkenning te verwerven en dusdanige waardering, dat „men” het niet kan laten om op de geijkte momenten een door erkentelijkheid omlijst oordeel aan de openbaarheid prijs te geven.

Aldus vergaat het de jubilaris van dit ogenblik: Charles Frederick Leopold Nord, aan wie vóór veertig jaar de tandheekkundige bevoegdheid werd verleend. De lezer, wiens kennis van het verleden niet zo ver terugreikt, mene intussen niet dat Nord veertig jaar heeft nodig gehad aler hij voor het voetlicht ener huldiging kon worden gebracht. Natuurlijk, het zal niet iedereen beschoren zijn dat op een gegeven moment vijf en zestig auteurs, waarvan veertig vooraanstaande figuren uit het buitenland, zich gedrongen gevoelen om hetzij door een persoonlijk woord dan wel een wetenschappelijke bijdrage, in meer dan 400 bladzijden druks uiting te geven aan hun waardering. Maar Nord overkwam dit in 1936 toen een speciaal nummer van dit Tijdschrift aan zijn zilveren beroepsjubileum werd gewijd. Dit was dus vijftien jaar geleden, maar niemand toentertijd leefde in de verwachting dat met die niet-alledaagse huldiging zijn toekomstige prestaties tevens zouden zijn gehonoreerd. Bij lange niet, al heeft hij het zwaartepunt van zijn dadendrang grotendeels naar de internationale sfeer verlegd, waaraan hij van oudsher,

gelijk uit het bovenstaande reeds valt af te leiden, zijn hart had verpand. Maar daarover nu nog niet.

Wanneer men, behorende tot zijn lichter, zich rekenschap tracht te geven waardoor N o r d in de loop der vier decennia de Nederlandse tandheelkunde aan zich heeft verplicht, dan wordt men geconfronteerd met een veelheid van vormen waarin zijn capaciteiten zich hebben gemanifesteerd. Als langjarig oog- en oorgetuige denkt men dan aanstonds aan zijn organisatietalent en meesterschap in de verenigings- en vergaderingstechniek, waarvoor hij de natuurlijke aanleg reeds in zijn studietijd demonstreerde en allengs in de perfectie ontwikkelde. Dat zijn verdere persoonlijke eigenschappen hem daarbij te hulp kwamen, behoeft voor wie hem kennen — en dat zijn hier te lande praktisch al zijn collega's — geen betoog. Gemakkelijk, geestig en slagvaardig spreker als hij is, met een snelle oriëntering en beheersing van onvoorziene situaties, wist hij de meest verwarde gedachtenwisseling steeds in het rechte spoor te houden of terug te brengen. Zijn kennelijke plezier in het werk dat des voorzitters is, het gemak waarmee hem de leiding van — naar tandheelkundige maatstaven — grote bijeenkomsten afgaat, de gave om van in de knoop geraakte en voor de toehoorders onbegrijpelijk geworden beraadslagingen een overzichtelijke samenvatting te geven en ondanks de niet altijd even heldere betogen, de bedoelingen der sprekers duidelijk naast of tegenover elkaar te stellen, dit alles maakt het verklaarbaar dat hem de taak van voorzitter, niet alleen van „Maatschappij” en „Vereniging” maar ook van tal van commissies gaarne werd toevertrouwd en uit dien hoofde voorgelegd.

Als voorzitter moet men beginnen met een „gewoon” lid te zijn dat zich, gelijk in het geval van onze jubilaris, als een buitengewoon lid heeft ontpopt, en zo heeft N o r d zich in die hoedanigheid van de daaruit voortvloeiende verplichtingen — en rechten — ten volle gekweten resp. gebruik gemaakt. Tal van bijdragen tot het programma, zowel van wetenschappelijke als van sociale aard heeft hij in de loop der jaren geleverd. Menig onderwerp van algemeen maatschappelijk of actueel belang, de tandheelkunde betreffende of rakende, heeft hij ingeleid; vooral bij het actuele was hij aanstonds sprongbereid. Dat de discussies hem, gegeven zijn strijdvaardige, zo men wil: strijdlustige natuur, gemakkelijk uit zijn tent lokken om eigen zienswijze naast, maar vooral tegenover die van anderen te stellen, weet iedereen. Bovendien is hij in het voordeel dat het

hem daarbij aan stelligheid van oordeel nimmer heeft ontbroken, iets waarin anderen — en toch ook geen kleine jongens — vaak bij hem achter lagen.

In wetenschappelijke aangelegenheden komt hem in bepaalde opzichten prioriteit toe. Zijn bijzondere belangstelling voor de orthodontie, waaraan hij zich sinds enkele jaren uitsluitend wijdt, deed hem in 1915 als eerste in ons land de betekenis onderkennen van biologisch inzicht, inzonderheid van erfelijkheidsfactoren ter verklaring van de oorzaken van gebitsanomalieën en waaraan hij een uitvoerige verhandeling wijdde. In latere jaren (1928) werd hij een bevorderaar van het gebruik van „losse” apparatuur bij de behandeling van afwijkingen, waarbij zijn naam verbonden werd aan een bepaalde constructie, die snel uitgebreide toepassing verwierf. Deze z.g. „N o r d-schroef” wordt nog overal in de meest recente buitenlandse literatuur vermeld; door haar eenvoud en goedkope toepassingsmogelijkheid is zij voor de sociale orthodontie van groot belang, het huidige werkterrein zijner keuze.

Was het wonder dat zijn veelzijdig gerichte belangstelling en daarmee samenhangende weerbaarheid, niet alleen met het gesproken woord doch ook met de pen, zich aangetrokken gevoelde tot het Nederlandse publiciteitsmiddel: het Tijdschrift voor Tandheelkunde? Toen in 1920 het Tijdschrift uit handen van het „Gezelschap Tandheelkundigen” overging in beheer van de drie landelijke organisaties, werd hij hoofdredacteur, welke functie hij meer dan twintig jaar zou vervullen met al het élan dat zijn gehele optreden kenmerkte. Hij stelde zich daarbij tot taak zoveel mogelijk elk nummer te openen met een redactionele beschouwing, welke niet zelden geïnspireerd werd door actuele kwesties en in meerdere of mindere mate brandende, soms laaiende vraagstukken. Zijn strijdbaarheid verleende aan zijn artikelen vaak een polemisch accent en de emotionele inslag van zijn wezen zorgde voor de nodige scherpte als de aangelegenheid of derzelfer verloop hem in opwinding bracht. Bedachtzaamheid paste moeilijk in het mozaïek van zijn journalistieke bedrijvigheid en zo kon zijn optreden in geschrifte niet steeds de goedkeuring wegdragen van hen, die aan een minder temperamentvolle polemieek om tactische of andere redenen de voorkeur gaven ten einde met meer kans op succes dreigende gevaren af te wenden of een begeerd doel te bereiken. Critiek is hem daarbij vaak niet gespaard; onder de leidende figuren was het geen gebruik tegenover elkaar een blad

voor de mond te nemen. Maar hij kon er tegen en het heeft zijn daadkracht niet het minst geschaad.

In de jaren, waarin hij zich met de leiding van het Tijdschrift belastte, zijn 180 redactionele opstellen van zijn hand opgenomen, ongeacht de 46 grotere artikelen, aan wetenschappelijke of sociale onderwerpen gewijd, waarvan een deel ook in buitenlandse periodieken werd opgenomen. Wanneer men bedenkt dat hij in deze periode — naast de praktijk — ook nog tijd en energie beschikbaar had om gedurende zeven jaar als voorzitter van de Maatschappij op te treden, benevens daarvoor en erna het lidmaatschap van het D.B. en het voorzitterschap van de Mij-afdeling en een serie commissies, dan wordt men met ontzag vervuld voor zijn vermogen om alles te coördineren en te volbrengen. Ter verklaring moge wellicht dienen dat, toen vrijwel niemand onzer er nog aan dacht voor zijn briefwisseling van een schrijfmachine gebruik te maken, hij op zakelijke en efficiënte basis zijn veelomvattende correspondentie met secretariële hulp tussen de praktijkbezigheden door wist af te wikkelen. Alle briefschrijvers konden prompt op een antwoord rekenen.

Bij al zijn beslommeringen had ook de tandheelkundige opleiding zijn vanzelfsprekende aandacht. Als lid van de „Onderwijs- en Examencommissie” van de Maatschappij had hij deel aan de samenstelling van het bekende Onderwijsrapport van 1926 (waarbij hij in een minderheidsnota van zijn van de meerderheid afwijkende zienswijze getuigde); voorts schreef hij een serie hoofdartikelen op het onderwijs betrekking hebbende en maakte na de bevrijding deel uit van de „Commissie van Advies”, wier rapport de grondslag heeft gevormd voor de reorganisatie van de tandheelkundige studie.

Ook in groter verband, gebruik makend van zijn internationale oriëntering en connecties, heeft men hem weten te vinden. Na de bevrijding riep hij de hulp in van het buitenland voor de door de oorlog getroffen collega's en maakte op verzoek van het Ministerie van Onderwijs een studiereis in de U.S.A. voor een rapport over de tandheelkundige opleiding aan gene zijde van de oceaan.

Wie mocht menen dat na een zó intensief bestede professionele periode N o r d wel een en ander van zijn vitaliteit zou hebben afgelegd om het wat kalmer aan te doen taxeert hem niet goed. Op bijeenkomsten in kleiner verband sprankelt nog steeds zijn humoristisch, van geestigheden en kwinkslagen geladen discours

en draagt zijn aanwezigheid er toe bij om die luchtige sfeer in de gedachtenwisseling te brengen, welke het vergaderen brengt op een niveau, waar men het lang kan uithouden. Zwaarwichtigheid is hem nog steeds vreemd.

Erkenning van zijn verdiensten is hem ook hier te lande zeker niet onthouden. De Maatschappij benoemde hem in 1937 tot erelid, evenals een jaar tevoren de T.S.V. „John Tomes”. De „Vereniging” reikte hem in 1929 de Dentz-medaille uit. Ter gelegenheid van zijn zilveren jubileum viel hem het Officierskruis in de Orde van Oranje Nassau ten deel. Van de onderscheidingen worden hier alleen deze met name genoemd.

Het zal de opmerkzame lezer niet zijn ontgaan dat in de gegeven schets van de jubilaris voor een niet-onbelangrijk deel de verleden tijd is gehanteerd. Dat kon niet anders want aan veel van wat te zijnen gunste werd aangevoerd neemt hij niet meer deel, zeker niet (voor zover dat nog wel het geval is) met de ietwat onstuimige geest dewelke zijn vroegere optreden kenmerkte. Wij mogen dat jammer vinden, maar het is nu eenmaal zo. Hij heeft het domein van zijn belangstelling verruild; zijn organisatorische werkzaamheid heeft hij om zo te zeggen geëxporteerd.

In de aanvang werden reeds terloops zijn internationale ambities genoemd, welke hun neerslag vonden in het aan hem gewijde jubileum-nummer. Zijn cosmopolitische aanleg dreef hem al vroeg over de grenzen en in het kamp van de „Fédération Dentaire Internationale”, waar hij, zodra hem de gelegenheid werd geboden, uiting gaf aan zijn daadkracht en deel nam aan de werkzaamheden op dit internationale platform. Behalve in zijn positie van jarenlang gedelegeerde der Nederlandse organisaties op de regelmatige bijeenkomsten en congressen in en buiten Europa, nam hij in verschillende functies deel aan de leiding en hield bovendien wetenschappelijke voordrachten. Na in 1931 op de vergadering te Madrid als adjunct-secretaris te zijn ingeschakeld volgde negen jaar later te Parijs zijn benoeming tot secretaris-generaal der F.D.I. Op het congres te Boston in 1947 werd hem de gelegenheid geboden om als President deze organisatie in de hoogste functie te dienen.

Ook dit erbetoon staat niet alleen, van verschillende wetenschappelijke verenigingen van aanzien, zowel in Europa als in de V.S., is hij erelid en officiële buitenlandse onderscheidingen zijn hem ten deel gevallen. Het aantal hoofdletters, dat hij naar angel-

saksische trant in het kielzog van zijn korte naam kan meevoeren, is indrukwekkend. Ook over de grenzen heeft men zijn gaven dus weten te waardenen.

Alles tezamen mogen wij aannemen dat onze jubilaris in het internationaal-tandheelkundige gemenebest de juiste bevrediging heeft gevonden voor zijn onuitblusbare ambities. Maar hoe het zij, als bijzondere exponent van Nederland in den Vreemde kunnen wij ons blijkens zijn onbetwiste autoriteit bezwaarlijk een eervoller tandheelkundig vlagvertoon denken dan *N o r d* voor zijn rekening heeft genomen.

Men leide uit het vorenstaande niet af dat hij de zaak der nationale professie geheel ontrouw zou zijn geworden. Nog steeds getuigt het Tijdschrift van zijn bereidheid om verslag te doen van zaken, die hij meent van belang te zijn, vooral met betrekking tot aangelegenheden van wijder aspect dan het eigene. Maar dit alles is voor hem tot bijzaak geworden.

De Redactie gedenkt in erkentelijkheid het vele dat *N o r d* zowel in zijn langjarige redactionele periode ten bate van het Tijdschrift als in het algemeen in het belang van de Nederlandse tandheelkunde heeft verricht. Zij wenst hem oprecht geluk bij het bereiken van deze mijlpaal terzijde van zijn professionele loopbaan, waarvan gehoopt mag worden dat deze zich nog tot ver voorbij de horizon moge uitstrekken.

P. H. Buisman